

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3142/2024. (V. 3.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Bfv.III.1151/2022/12. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A jogi képviselővel (dr. Szikinger István ügyvéd) eljáró indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CL. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § (1) bekezdése alapján nyújtott be alkotmányjogi panaszt.
- [2] 2. Az indítványozó által kifogásolt ügy lényege a következő.
- [3] A Budakörnyéki Járásbíróság a 2021. november 11-én kihirdetett 8.B.60/2021/10. számú ítéletével az indítványozót zaklatás vétségében [Btk. 222. § (1) bekezdés, (3) bekezdés a) pont] és kapcsolati erőszak büntetésében [Btk. 212/A. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont] mondta ki bűnösnek. Ezért őt halmazati büntetésül 1 év 6 hónapi – végrehajtásában 3 év próbaidőre felfüggesztett – börtönbüntetésre ítélte. A bíróság rendelkezett a szabadságvesztés végrehajtása esetére a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontjáról, valamint a szabadságvesztés végrehajtása felfüggesztésének próbaidejére elrendelte a terhelt pártfogó felügyeletét.
- [4] A felrótt bűncselekmények közül a kapcsolati erőszak büntetének elkövetési ideje 2009. évtől 2014. szeptember hónapig terjedő idő, a zaklatás vétségének elkövetési ideje 2015. december 22-től 2016. október 10. napja.
- [5] Az elsőfokú ítélet ellen az indítványozó és védője felmentés, a védő fellebbezése írásbeli indokolásában másodlagosan a büntetés enyhítése, az indítványozó a másodfokú bírósághoz intézett beadványában másodlagosan hatályon kívül helyezés érdekében jelentett be fellebbezést.
- [6] A védelmi fellebbezések alapján eljáró Budapest Környéki Törvényszék mint másodfokú bíróság a 2022. április 6-án kihirdetett 5.Bf.39/2022/10. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet a büntetést kiszabó és a bűnügyi költség viseléséről rendelkező részében megváltoztatta. A szabadságvesztés végrehajtása felfüggesztésének próbaidejét 2 évre enyhítette, és rendelkezett arról, hogy a felmerült bűnügyi költség egy részét az állam viseli. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét az indítványozó vonatkozásában érdemben helybenhagyta.
- [7] A másodfokú bíróság a felrótt bűncselekmények közül a kapcsolati erőszak büntetése elkövetési idejének kezdetét 2009. év helyett 2013. június 30. napjára helyesbítette.
- [8] A másodfokú bíróság megállapította, hogy az elsőfokú bíróság hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértést nem vétett, az elsőfokú ítélet tényállásának részbeni megalapozatlanságát pedig pontosítással, kiegészítéssel kiküszöbölte. Megállapította, hogy az elsőfokú bíróság helytállóan következtetett a vádlott bűnösségére, és a cselekmények minősítése is összhangban áll az anyagi jog szabályaival. Helyesbítette a büntetékiszabási körülményeket, valamint megállapította, hogy a terheltnek fel nem róható jelentős időmúlás okán a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje indokolatlanul eltúlzott, ezért azt 2 évre enyhítette.
- [9] 3. A bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen a terhelt védője – a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 649. § (2) bekezdés d) pontjára alapítottnan – felülvizsgálati indítványt terjesztett elő a másodfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése és a másodfokú bíróság új eljárásra utasítása érdekében. Indítványában a másodfokú tanács egyik tagja tekintetében – a Be. 14. § (3) bekezdés a) pontjában meghatározott – kizárási okra hivatkozott, miszerint a vádemelést követően a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki a vádemelés előtt nyomozási bíróként vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár.
- [10] A Kúria a 2023. május 9-én meghozott Bfv.III.1151/2022/12. számú végzésével a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

- [11] A Kúria kifejtette, hogy a hivatkozott kizárási ok esetében (alkalmazása során) a bíró a 2016. november 30. után indult büntetőeljárásokban minősül kizártnak [Be. 869. § (1) bekezdés].
- [12] A Kúria megállapította, hogy a Budapest Környéki Törvényszék 2018. április 19-i keltezésű, a nyomozás során meghozott 2.Bnyf.156/2018/2. számú végzésének, majd a büntetőperben, a Budapest Környéki Törvényszék mint másodfokú bíróság 5.Bf.39/2022/10. számú ítéletének meghozatalában valóban részt vett a felülvizsgálati indítvánnyal érintett bíró.
- [13] A Kúria kifejtette ugyanakkor, hogy a kapcsolati erőszak bűntette miatt 2015. január 13-án indult az eljárás. A vádemelés elhalasztásával pedig egy függő jogi helyzet jött létre, a vádemelés elhalasztásának tartama azonban – az újabb bűncselekmény elkövetése miatt – eredménytelenül telt el. Ennek következménye az eljárás megszüntetésére vonatkozó ügyészi feljegyzés hatályon kívül helyezése, mely döntés következtében nem egy új eljárás megindítása történt, hanem – nyilvánvalóan – az eljárás továbbfolytatása. Ehhez képest a terhelttel szemben folytatott büntetőeljárás 2016. november 30. napja előtt indult, s így a másodfokú határozat meghozatalában részt vevő bíró nem volt kizárt az ügy elbírálásából.
- [14] 4. Az indítványozó ezt követően alkotmányjogi panaszt nyújtott be a Budakörnyéki Járásbíróság 8.B.60/2021/10. számú ítélete, a Budapest Környéki Törvényszék 5.Bf.39/2022/10. számú ítélete és a Kúria Bfv.III.1151/2022/12. számú végzése ellen.
- [15] Indítványában az Alaptörvény XXVIII. cikk (6) bekezdésének sérelmére hivatkozva kérte a bírósági döntések megsemmisítését.
- [16] Indokai szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (6) bekezdésében meghatározott kétszeres eljárás tilalma sérült azaz, hogy az ügyészség – a vádemelés elhalasztását követően meghozott, – véglegesnek tekinthető eljárást megszüntető határozata után újabb eljárás indult ellene ugyanazon cselekmény miatt. Az Európai Unió Bíróságának és az Emberi Jogok Európai Bíróságának határozatait ismertetve kifejtette, hogy a Kúria eltérő értelmezést adott a *ne bis in idem* elvnek.
- [17] Az indítvány szerint a vádemelés elhalasztása tényleges tartalmát tekintve egy felfüggesztett szabadságvesztésnek feleltethető meg, tehát büntetőjogias szankciót tartalmaz. Amennyiben a kapcsolati erőszak gyanúja miatt eljáró ügyész a megszüntető határozat előtt nem győződik meg arról, indult-e eljárás az indítványozóval szemben, az nyilvánvalóan a közhatalom hibája, melynek a következményeit nem viselheti az indítványozó.
- [18] Indítványozta továbbá, hogy az Alkotmánybíróság alkotmányos követelményként mondja ki, miszerint „a többszöri eljárás tilalma a döntések konkrét formájától függetlenül kiterjed mindazokra az eljárásokra és az azokat befejező döntésekre, amelyekben véglegesen elbírálták a büntetőjogi természetű ügyeket ugyanazon magatartásra vonatkozóan”.
- [19] Az indítvány szerint, ha egy, a kritériumoknak megfelelő végleges határozat döntött valakinek a bűnösségéről vagy ártatlanságáról, úgy a kifejtettek szerint nem lehet alkotmányos indoka a *ne bis in idem* elv érvényesülési területe korlátozásának.

II.

- [20] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„XXVIII. cikk (6) A jogorvoslat törvényben meghatározott rendkívüli esetei kivételével senki nem vonható büntetőeljárás alá, és nem ítéltető el olyan bűncselekményért, amely miatt Magyarországon vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más államban törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték.”

- [21] 2. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) indítvánnyal érintett rendelkezései:

„6. § (3) Büntetőeljárást nem lehet indítani, a már megindult büntetőeljárást meg kell szüntetni, vagy felmentő ítéletet kell hozni, ha

[...]

d) a terhelt cselekményét már jogerősen elbírálták, kivéve a Negyedik Részben, valamint a XXIX. Fejezet II. és III. Címében meghatározott eljárások esetét,

[...]

(4) A Negyedik Részben meghatározott eljárásokat (rendkívüli jogorvoslat), kivéve a (3) bekezdés d) pontja az irányadó akkor is, ha az elkövető egy cselekménye több bűncselekményt valósít meg, a bíróság azonban – a

vád szerinti minősítésnek megfelelően – nem a vádirati tényállás szerint megállapítható valamennyi bűncselekmény miatt állapítja meg a terhelt bűnösségét.”

„226. § (1) Az ügyész az eljárást a vádemelés elhalasztásának lejártától számított harminc napon belül határozat meghozatala nélkül, a vádemelés elhalasztásáról szóló határozatra írt, a megszüntetés tényét rögzítő feljegyzéssel megszünteti, ha a vádemelés elhalasztásának tartama eredményesen telt el.”

[22] 3. A Be. indítvánnyal érintett rendelkezései:

„4. § (3) Büntetőeljárás nem indítható, illetve a megindult büntetőeljárást meg kell szüntetni, ha az elkövető cselekményét már jogerősen elbírálták, kivéve a rendkívüli jogorvoslati eljárások és egyes különleges eljárások esetét.”

„420. § (1) A terhelt nem büntethető a feltételes ügyészi felfüggesztés alapját képező bűncselekmény miatt, ha a 416. § alapján történt feltételes ügyészi felfüggesztés keretében előírt magatartást tanúsította vagy annak tartama eredményesen eltelt, kivéve, ha

a) a feltételes ügyészi felfüggesztés elrendelése törvénysértő volt, vagy

b) a (2) bekezdés alapján az eljárás folytatását kell elrendelni.

(2) Ha az eljárás megszüntetésének vagy más okból történő felfüggesztésének nincs helye, az ügyészség az eljárás folytatását rendeli el, ha

a) a gyanúsított vagy – a gyanúsított hozzájárulásával – a védő a feltételes ügyészi felfüggesztés ellen panasszal él,

b) a gyanúsítottat a feltételes ügyészi felfüggesztés tartama alatt elkövetett szándékos bűncselekmény miatt a feltételes ügyészi felfüggesztés tartama alatt gyanúsítottként hallgatják ki, ideértve azt is, ha a megalapozott gyanú közlése a gyanúsított ismeretlen helyen vagy külföldön tartózkodása miatt nem lehetséges,

c) a gyanúsított a pártfogó felügyelet szabályait vagy a feltételes ügyészi felfüggesztésről szóló határozattal előírt magatartási szabályokat súlyosan megszegi, illetve a kötelezettségét nem teljesíti és az nem is várható.”

III.

[23] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az indítvány érdemi vizsgálatát megelőzően lefolytatta az indítvány befogadására irányuló eljárást. Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése szerint az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozattervezetet terjeszthet a testület elé. Jelen ügyben az Alkotmánybíróság e rendelkezés alkalmazásával járt el.

[24] 2. Az indítványozó az Abtv. 27. §-ára hivatkozva terjesztett elő alkotmányjogi panaszt.

[25] Az Alkotmánybíróság egyesbíróként eljárva a 2022. november 15-én meghozott IV/1624-8/2022. számú végzésével az indítványozó korábbi, a Budakörnyéki Járásbíróság 8.B.60/2021/10. számú ítélete és a Budapest Környéki Törvényszék 5.Bf.39/2022/10. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszát – visszautasította [Abtv. 55. § (3) bekezdés].

[26] Az indítványozó ügyében ezt követően a Kúria felülvizsgálati eljárást folytatott le, s érdemben határozott. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a Kúria felülvizsgálati eljárásban hozott határozata önállóan is támadható alkotmányjogi panasszal, s a Kúria érdemi döntésén keresztül az alapügyben hozott bírósági döntések is támadhatók [Ügyrend 32. § (5) bekezdés].

[27] Alkotmányjogi panaszt az Abtv. 30. § (1) bekezdése alapján hatvan napon belül lehet benyújtani, az indítvány határidőben érkezett. Az indítványozó jogi képviselő útján jár el, aki a meghatalmazását csatolta.

[28] 3. Az alkotmányjogi panasz az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében foglalt határozott kérelem feltételeinek megfelelően. Az indítvány az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást tartalmaz, megjelöli az Alaptörvény megsértett rendelkezését, illetve a sérelmezett bírói döntéseket, indokolja azok Alaptörvénybe ütközését és kifejezetten kéri a megsemmisítésüket.

[29] 4. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján a továbbiakban azt vizsgálta meg, hogy az alkotmányjogi panasz az Abtv. 27. § és 29. §-ában foglalt tartalmi feltételeket kimeríti-e.

- [30] Az indítványozó az alapügyben a büntetőjogi felelősségről döntést hozó első- és másodfokú ítéletet, valamint a Kúria jogerős ítéletet hatályában fenntartó végzését támadta, mely döntések az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz tárgyai lehetnek.
- [31] Az indítványozó az alkotmányjogi panasz előterjesztését megelőzően a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette. Az egyedi ügyben érintettség megállapítható, mivel az indítványozó az alkotmányjogi panasszal támadott ügyekben vádlott volt.
- [32] 5. Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [33] Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (6) bekezdésének sérelmére hivatkozott azzal összefüggésben, hogy annak ellenére indult vele szemben új eljárás, hogy korábban az elkövetett cselekmény miatt az ügyészség az eljárást – vádemelés elhalasztását követően – megszüntette. Álláspontja szerint az ügyészség határozata véglegesnek tekinthető, ezért kizárja egyazon cselekmény miatt újabb büntetőeljárás indítását.
- [34] Az Alkotmánybíróság szerint jelen esetben alkotmányjogi jelentőségű kérdés, miszerint az ügyészség eljárás megszüntető határozata akadályát képezi-e ugyanazon bűncselekmény miatt az eljárás lefolytatásának, ekként az eljárás felveti-e az Alaptörvény XXVIII. cikk (6) bekezdésében meghatározott kétszeres eljárás tilalmának (*ne bis in idem* elv) sérelmét.

IV.

- [35] Az indítvány nem megalapozott.
- [36] 1. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz kapcsán előzetesen áttekintette a *ne bis in idem* elv értelmezése hazai jogalkalmazói gyakorlatának és az Alaptörvény, továbbá az uniós joggyakorlat szerinti elvárás összhangját, s ehhez képest – illetve így különösen – az ügyészség büntetőeljárás megszüntető határozata joghatásának kérdését.
- [37] 1.1. A bíróság ügydöntő határozata jogerejének társadalmi jelentősége az, hogy biztosítja a jogrend stabilitását, az állami akarat, a törvények érvényesítését.
- [38] A bíróság ügydöntő határozata ugyanis, ha jogerős, anyagi jogerővel bír és végleges döntést tartalmaz a bűnösségről, a büntetőjogi felelősségről, a büntetőjogi szankcióról vagy ezek hiányáról, végeredményét tekintve tehát a büntetőjog alkalmazásáról.
- [39] A bíróság nem ügydöntő határozatai közvetlenül nem ezekről, hanem a büntetőeljárás során eldöntendő közbenső kérdésekről rendelkeznek, tehát a büntetőjog alkalmazása nem tartozik rájuk. Ezért anyagi jogerő nélkül valók és joghatásuk nem terjed ki a büntetőjog végérvényes alkalmazására.
- [40] 1.2. Az Alaptörvény – elődjétől eltérően – kifejezetten rendelkezik a kétszeri (avagy többszöri) eljárás, illetve elítélés tilalmáról. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (6) bekezdése szerint „[a] jogorvoslat törvényben meghatározott rendkívüli esetei kivételével senki nem vonható büntetőeljárás alá, és nem ítéltető el olyan bűncselekményért, amely miatt Magyarországon vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más államban törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették, vagy elítélték.”
- [41] 1.3. Az Alkotmánybíróság – más viszonylatban (a vád törvényessége hiánya miatt történt eljárásmegszüntetés és azt követő ismételt vádemelés lehetőségének kérdése függvényében) – áttekintette és vizsgálta a kétszeres értékelés büntetőjogi tilalmának célját és értelmét. Kifejtette, hogy „az Alkotmánybíróság kiindulópontját e körben az jelentette, hogy az állami büntetőigény érvényesítése a jogállamokban kizárólag akkor nyerhet alkotmányos igazolást, ha azt olyan eljárási garanciák megtartása mellett folytatják, amelyek ellensúlyt képeznek az állami hatalommal szemben és elejét veszik az állami büntetőhatalom önkényes, visszaélésszerű gyakorlásának. Az állam büntetőhatalmának korlátját jelentő, ilyen eljárási elvnek számít az Alaptörvény XXVIII. cikkében foglalt alkotmányos garanciarendszer, valamint a büntetőeljárás törvény alapelvei között nevesített kétszeres értékelés tilalma is [Alaptörvény XXVIII. cikk (6) bekezdés, Be. 6. § (4) bekezdés d) pontja]. Ezen alkotmányos

szabály szerint senki nem vonható büntetőeljárás alá, és nem ítéltető el olyan bűncselekményért, amely miatt Magyarországon vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más államban törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték. Az alkotmányos rendelkezés a »res iudicata«, valamint a »ne bis in idem« elvek összekapcsolásán keresztül egy relatív eljárási akadályt fogalmaz meg az elbírált, büntetendő cselekmények tekintetében [ezzel egyezően lásd: 42/1993. (VI. 30.) AB határozat, 1993, 300.]. Az alkotmányos szabály egyfelől alapjogi rendelkezés az állami büntetőhatalom visszaélészerű gyakorlásával szemben, másfelől pedig a jogbiztonság érvényesülésének érdekében működő szabály, hiszen garantálja az érdemi bírósági döntések végleges jellegét [EJEB *Sergey Zolotukhin kontra Oroszország* [GC] (14939/03), 2009. február 10., 78. bekezdése].” {33/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [19]}

- [42] 1.4. Az Európai Bíróság a *ne bis in idem*, illetve a *res iudicata* joghatása szempontjából egyértelművé teszi, miszerint a kétszeres büntetés tilalmának elve nem feltételezi a tagállamok büntető törvényhozásának harmonizációját, vagy közelítését (ECLI:EU:C:2003:87); továbbá sem az EU Szerződés büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködéséről szóló VI. címének, sem a Schengeni Megállapodásnak, sem a Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló Egyezménynek nincs olyan rendelkezése, amely az utóbbi Egyezmény 54. cikke szerinti *ne bis in idem* elv alkalmazását harmonizációtól, vagy akárcsak a tagállamok büntetőjogi szabályainak közelítésétől tenné függővé (ECLI:EU:C:2006:165). Ez az elv tehát szükségképpen feltételezi a nemzeti jogszabályok harmonizációjának hiányában azt, hogy minden részes állam elismeri a más részes államban hatályos büntetőjog alkalmazását, még akkor is, ha saját nemzeti jogának alkalmazása eltérő eredményre vezetne.
- [43] 1.5. Ugyanakkor leszögezhető (épp ezen határozatok alapján) az is, hogy a *ne bis in idem* elv esetében – eltérően a Polgári Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 14. cikk (7) bekezdésétől (a továbbiakban: ENSZ Egyezségokmány) és az Emberi Jogokról szóló Európai Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 7. kiegészítő jegyzőkönyv 4. cikkétől – nem a bűncselekmény fogalom használatos, hanem az adott történeti tényállásnak, azaz az egymáshoz elválaszthatatlanul kötődő körülmények együttesének az azonossága minősül irányadó szempontnak, függetlenül e tényállás jogi minősítésétől és a védett jogi tárgyától.
- [44] Ehhez képest a történeti tényállás azonosságának végérvényes mérlegelése a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok feladata, amelyeknek arról kell határozniuk, hogy a történeti tényállás egymáshoz időben, térben és tárgyak szerint elválaszthatatlanul kötődő cselekmények együttesének minősül-e.
- [45] 1.6. A büntetőjog alkalmazása *ultima ratio*, mert a legerősebb eszköz arra, hogy az állam beavatkozzon az egyén életébe. Ezért a személyi szabadságjogok alkotmányos védelme jelentős mértékben a büntetőeljárás által biztosított. Alkotmányos tilalom gátolja a büntetőjog parttalan alkalmazását [Alaptörvény XXVIII. cikk (6) bekezdés].
- [46] A Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló Egyezmény 54. cikkében megfogalmazott, az Európai Unió Alapjogi Chartájának 50. cikkében és más uniós jogi aktusokban is megjelenő kétszeres eljárás alá vonás és a kétszeres büntetés tilalma szoros összefüggésben van az Európai Unió szabadságon, biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségének alapelveivel.
- [47] Vagyis senkit nem szabad újból felelősségre vonni, ha a (korábbi) jogerős ítélet tárgya ugyanaz, mint ami miatt az újabb büntetőeljárás indulna. Alapvető érdek fűződik tehát ahhoz, hogy a büntetőjog alkalmazása a véglegesség igényével történjen. Azaz biztosított legyen a büntetőjogi főkérdések feltétele (megkérdezése) és a válasz megtörténte, s ezáltal a büntetőjog alkalmazásának (főszabályként) végleges lezárása.
- [48] A büntetőjog alkalmazásának igényét a vád, a büntetőjog alkalmazásának véglegessége iránti igényt pedig az anyagi jogerő juttatja kifejezésre, miáltal érvényesül a *ne bis in idem* tilalmának, valamint a *res iudicata* érvényének joghatása. A *ne bis in idem* tilalma tehát nem önmagában való, hanem a vádelvvel összefüggő, azaz a vádigényre adott válasz esetére, megtörténtére szóló. Következésképpen a kétszeri (többszöri) elítélés tilalma valójában feltételezi az egyszeri elbíráltság követelményét, másképpen szólva ezek egymást feltételező követelmények.
- [49] A vádelv, az elbírálás és a *ne bis in idem* között a tettazonosság teremt kapcsolatot, annak mentén követhetők nyomon a vádelv, valamint a *ne bis in idem* tilalma által az elbírálás iránt támasztott követelmények, elvárások, illetve azok betartása. A törvényes vád, pontosabban a vád törvényességének követelménye mindennek az elvárásnak a gyakorlati érvényesülését biztosító. Mindez pedig kifejezésre juttatja, hogy a büntetőjog alkalmazásának véglegessége, az alkalmazás végérvényessége a tények elbírálásától függ, értelemszerűen egyazon személy vonatkozásában. (Megjegyzendő, hogy ettől különböző kérdés az elbírálás érvényessége; másrészt pedig a *ne bis in idem* elvárása nem csupán a nemzeti jogban értelmezés tárgya, hanem nemzetközileg sem feltétlen, például Nemzetközi Büntetőbíróság Statútuma 20. cikk 3. bekezdés; „a »ne bis in idem« elvet azonban sem a

nemzeti alkotmányok, sem a nemzetközi egyezmények nem tekintik kivételt nem túróen érvényesülő szabályoknak. A »ne bis in idem« elv alól enged kivételt az Egyezmény Hetedik Kiegészítő jegyzőkönyvének 4. Cikk (2) bekezdése azokban az esetekben, ha el nem bírált új tény, avagy az eljárásban vétett alapvető hiba kihatott az ítéletre. Sajátosan fogalmazzák meg az elv érvényesülését a Nemzetközi Büntetőbíróság Római Statútumának 20. Cikk (3) bekezdés a) és b) pontjai, amelynek értelmében nem akadály a Nemzetközi Büntetőbíróság eljárásának, ha a korábbi büntetőeljárás azt a célt szolgálta, hogy a terheltet kivonják a büntetőjogi felelősségre vonás alól, vagy nem független és pártatlan bírói fórum folytatta le az eljárását.” {33/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [23]}

[50] Az Alkotmánybíróság (az egyértelműség végett) rámutat arra is, hogy mindez (azaz a *ne bis in idem* mikénti értelmezése) összhangban álló, az európai uniós és a nemzetközi bűnügyi együttműködést szabályozó törvények, és ehhez kapcsolódóan más törvények jogharmonizációs célú módosításáról 2017. évi XXXIX. törvénnyel (a továbbiakban: 2017. évi XXXIX. tv.) bevezetett, 2018. január 1-től hatályba lépett – és a régi Be.-t, valamint az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvényt módosító, korábbi vonatkozó rendelkezéseit felváltó, illetve kiegészítő – szabályozással. A hatályos Be. pedig egyébként e szabályozással összhangban rendelkezik [vö. Be. 4. § (7) bekezdés].

[51] 2. A 2017. évi XXXIX. törvény a régi Be. módosításával – a külföldi, illetve a tagállami ítéletek érvényének átalakításával párhuzamosan – az egységes jogalkalmazás kialakítása érdekében rendezi a *ne bis in idem* elvét. Eszerint „a harmadik országok bírósága által hozott ítéletek vonatkozásában kizárólag a külföldi ítélet elismerését követően kerülhet sor annak bármilyen okból történő figyelembe vételére. Az elismerést követően ugyanakkor a külföldi ítélet Magyarországon – az elismerésnek megfelelően – teljes körűen érvényesül, így a harmadik országok vonatkozásában a *ne bis in idem* elv alkalmazása a továbbiakban nem jelenthet gyakorlati problémát. A harmadik országok esetében a nem bírósági határozatok kötő erejének érvényesülésére nincs lehetőség. A tagállami ítéletek esetében főszabály szerint, ide értve a *ne bis in idem* elv kérdését, a tagállami ítéletek – egyes kizáró okok kivételével – minden további külön eljárás nélkül érvényesülnek és figyelembe vehetők. Ekként az új szabályozás az eljáró bíróság, ügyészség vagy nyomozó hatóság feladatává tette, hogy a tagállami ítéleteket figyelembe vegyék.” (2017. évi XXXIX. tv. 24. §-hoz fűzött indokolás).

[52] A 2017. évi XXXIX. tv. 24. § (1) bekezdése tehát a régi Be. 6. § (3) bekezdésének új e) ponttal kiegészítése révén „biztosítja az uniós jogban szereplő és az uniós joggyakorlatban kidolgozott *ne bis in idem* elv érvényesülését mind a bírósági ítéletek, mind más, az ügyet érdemben elbíráló – arra alkalmas – más határozatok tekintetében. A törvény tehát figyelemmel van arra, hogy a kétszeres eljárás tilalma az ügy érdemében hozott nem bírósági határozatokhoz is kapcsolódhat.

Ezek a magyar jogi terminológiában a feljelentést elutasító, nyomozást megszüntető (ideértve a megrovást alkalmazó, továbbá a közvetítői eljárást vagy a vádemelés elhalasztását követő megszüntetést is) határozatok lehetnek. A határozatok csak akkor alkalmasak eljárási akadályt képezni, ha azok kizárják az eljárás »egyszerű« – akár hivatalból vagy rendes jogorvoslattal történő – folytatását. A törvény ugyanakkor egyértelművé teszi, hogy e határozatok említett »jogerejét« érintően a határozatot hozó tagállam nemzeti joga az irányadó. Ennek megfelelően (n.b. ilyen külföldi határozat esetében) indokolt esetben a tagállam hatóságának megkeresésével, vagy az e körben rendelkezésre álló uniós csatornák (Eurojust, Európai Igazságügyi Hálózat) igénybevitelével kell tisztázni, hogy a tagállami határozat alkalmas-e arra, hogy eljárási akadályt képezzen.

Az eljáró bíróság, ügyészség, nyomozó hatóság feladata, hogy a határozatot hozó tagállamtól a jogrendszerre vonatkozóan beszerzett információk összessége alapján mérlegeljék az eljárási akadály fennállását. A Be. 6. §-át kiegészítő (6) és (7) bekezdések a *ne bis in idem* elv alóli kivételeket jelenítik meg. Nyilvánvalóan nem képezhet eljárási akadályt egy olyan tagállami ítélet, amely a magyar jogszabályok – az EUTv. ezzel kapcsolatos új rendelkezési – alapján nem vehető figyelembe. A (6) bekezdés b) pontjában az ún. territorialitás elve jelenik meg, azonban igen korlátozott formában.

A Magyarország területén elkövetett cselekmények esetén egy tagállami ítélet vagy más határozat – akár felmentő vagy megszüntető, akár marasztaló rendelkezést tartalmaz – fő szabály szerint nem képez eljárási akadályt, jöllehet az eljárás megindítása az új (7) bekezdés alapján legfőbb ügyészi döntéshez kötött. [...] A Be. 6. § (3) bekezdés új e) pontjában használt »terhelt azonos cselekményét« fogalom szigorúan értelmezendő, és a *ne bis in idem* elv kizárólag a tagállami ítélet vagy határozat alapján egyértelműen azonosítható terhelt, illetve az abban megjelölt – a cselekmény jogi minősítésétől és a védett jogtárgytól független – történeti tényállás tekintetében érvényesül.

E körben az Európai Unió Bíróságának a C-436/04. számú Esbroeck ügyben kimondott és többször hivatkozott joggyakorlatát kell irányadónak tekinteni, amely a *ne bis in idem* elvben megjelenő tettazonosság kérdésében

- ügy foglalt állást, hogy »a történeti tényállásnak, azaz az egymáshoz elválaszthatatlanul kötődő körülmények együttesének az azonossága minősül irányadó szempontnak (Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló Egyezmény 54. cikk) e cikk alkalmazásakor, függetlenül e tényállás jogi minősítésétől és a védett jogi tárgytól.« [...] A tettazonosság fennállása kérdésében az eljáró bíróságnak, ügyészségnek vagy nyomozó hatóságnak kell érdemben állást foglalnia.” (2017. évi XXXIX. tv. 24. §-hoz fűzött indokolás)
- [53] A bíróságok a *ne bis in idem* elv e tartalmát számos ügyben rögzítették, ekként következetes az ítélkezési gyakorlat, hogy az uniós joggyakorlatnak megfelelően értelmezi a *ne bis in idem* elv érvényesülését (vö. Kúria Bfv. III.1085/2015/18., Bfv.III.1158/2017/13., Bfv.III.1788/2017/13., Bfv.III.629/2020/11.).
- [54] Jelen ügyben viszont – az iratokból kitűnően – nem járt el külföldi hatóság (bíróság), illetve nem külföldi hatóság (bíróság) járt el; az ügyben kizárólag magyar hatóságok hoztak döntést. Következésképpen az indítványban foglalt, uniós joggyakorlatra hivatkozó álláspont jelen ügyben – külföldi elem hiányában – nem értelmezhető.
- [55] Ugyanakkor az íméntiek nyomán annyi megjegyezhető, hogy részint a *ne bis in idem* esetében az elvárás értelmezést igényel, részint pedig külföldi határozat viszonyában is a nemzeti jogban lévő értelmezés tekinthető kiindulási pontnak.
- [56] 3. Az Alkotmánybíróság a következőkben áttekintette a *res iudicata* elv érvényének terjedelmét.
- [57] Kétségtelen, hogy a *res iudicata* érvényének terjedelme, illetve az érvényére vonatkozó értelmezés nem tekinthető változatlanoknak. Az 1951. évi III. törvény 6. §-a és az 1962. évi 8. tvr. 9. §-a egyaránt kimondta, hogy a már jogerősen elbírált bűntett miatt ugyanazon személy ellen újabb büntetőeljárásnak – a rendkívül perorvoslatok esetét kivéve – nincs helye. Ugyanakkor az ehhez fűződő jogértelmezés egyaránt leszögezte, hogy minthogy a bűncselekmény elbírálására kizárólag a magyar büntetőbíróságnak van joghatósága, így nem rendelkezik az anyagi jogerő hatályával a külföldi bíróságnak az azonos cselekményt ugyanazon személy vonatkozásában jogerősen elbíráló határozata (vö. A Büntető Perrendtartás Kommentárja, Kjk. Budapest, 1957., 53. oldal; A büntető eljárás kommentárja, Kjk. Budapest, 1967., 759. oldal).
- [58] 3.1. Ettől eltekintve azonban a magyar büntető jogalkalmazás gyakorlata következetes abban, hogy a *res iudicata* hatást mennyiben érvényesíti. Ennek főbb elemeit foglalta össze a Kúria Bfv.III.1085/2015/18. számú és a Bfv. III.1158/2017/4. számú végzése, aminek lényege a következő.
- [59] A többszöri eljárás tilalma alanyi vonatkozásban személyazonosságot feltételez, csak azt a személyt védi, aki a megelőző büntetőeljárás vádlottja (elíteltje, felmentettje) volt. A kétszeres büntetés elhárítása érdekében az ítélet jogereje kizárja, hogy ugyanazért a cselekményért ugyanaz a személy (már egyszer felmentett) másodszor is büntetőjogi felelősségre vonható legyen, vagy a már egyszer elítelt ugyanazért a cselekményért másodszor is megbüntethető legyen. A többszöri eljárás tilalmának alapja az új és a régi eljárásban a vádlott személyazonossága és az eljárás tárgyának azonossága, vagyis az elkövető és a magatartása által meghatározott azonos eljárástárgy.
- [60] Az ítélt dolog (*res iudicata*) tárgy terjedelmét a tettazonosság szabályai szerint kell megvonni. A kizáró hatás érvényesüléséhez a jogerős ítélettel befejezett és a később meginduló büntetőeljárás tárgyának azonosnak kell lennie. Ha az előbbi jogerős ítélet ugyanazt a történeti eseményt öleli fel, mint amely az újabb eljárás tárgya, az utóbbinak nincs helye. A többszöri eljárás tilalma csak akkor akadályozza meg az újabb eljárást, ha ennek ugyanaz a történeti esemény a tárgya, mint az előbbi jogerős ítéleté volt. Ha azonban más történeti eseményről van szó, ez már nem gátolja az újabb eljárást.
- [61] A többszöri eljárás tilalmának egyik alapja tehát az új és a régi eljárásban a terhelt azonossága, a másik pedig a két eljárás tárgyának azonossága; vagyis az elkövető és a magatartása által meghatározott azonos eljárástárgy. A kizáró hatás olyan tényekre érvényesül, amelyeket a bíróság a korábbi ítéletben ténylegesen elbírált.
- [62] Mindemellett azonban kétségtelen az is, hogy ugyanilyen anyagi jogerőhatása van annak is, amikor nem tárgyaláson, hanem a tárgyalás előkészítése során hoznak eljárást megszüntető határozatot, mint ahogy például annak is, amikor magánindítvány hiányában szünteti meg a bíróság a büntetőeljárást és már nem terjeszthető elő szabályos magánindítvány. Ezekhez a határozatokhoz jogerőhatás, anyagi jogerőhatás társul és érvényesül a többszöri eljárás tilalma.
- [63] Kétségtelen, hogy a bírósági eljárás célja a terhelt büntetőjogi felelősségének tisztázása. Az anyagi igazság elvárása az ügghöz, a perhez kötött igény. Ezzel azonban összhangban álló, hogy a régi és a hatályos Be. szerint is – hagyományosan – a bíróság döntése akkor is ügydöntő, ha a perben nem tisztázható, nem állapítható meg valóságghú tényállás, illetve a vádlott magatartása [rég. Be. 331. § (1) bekezdés, Be. 566. § (1) bekezdés].
- [64] 3.2. A bíróság mindig ítéletben határoz, ha a perbeli bűnösség feltételeinek meglétéről vagy azok hiányáról meggyőződött. Kétségtelen viszont, hogy van, amikor eleve kizárt, hogy a bíróság a perbeli bűnösség feltételeinek

meglétéről vagy azok hiányáról meggyőződhesen. Az eljárás megszüntetésének törvényi okai pedig valójában és éppen azok, amikor az ebbéli „eljárási akadály” észlelése lezárja a megismerési folyamatot. A bíróság nem folytathatja a vizsgálódást, a jog nem engedi számára, hogy az eljárás tovább folytatásával meggyőződhessek a perbeli bűnösség feltételeinek, a büntetőjogi felelősség kérdése eldöntése szempontjából jelentős ténybeli körülmények meglétéről, illetve hiányáról [rég. Be. 332. § (1)–(2) bekezdés]. Mindez pedig a magyar ítélkezési gyakorlatban is követett, s a Be. hatályos szabályozásában is nyomon követhető [Be. 567. § (1) bekezdés].

- [65] 3.3. Vádemelés elhalasztása (a hatályos Be. szerint feltételes ügyészi felfüggesztés) esetén az ügyészség a háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetéssel büntetendő bűncselekmény miatt – a bűncselekmény súlyára, és a rendkívüli enyhítő körülményekre tekintettel – a vádemelést egy évtől két évig terjedő időre határozattal elhalaszthatja, ha ennek a gyanúsított jövőbeni magatartásában mutatkozó kedvező hatása feltételezhető [rég. Be. 222. § (1) bekezdés].
- [66] Az ügyész az eljárást a vádemelés elhalasztásának lejártától számított harminc napon belül határozat meghozatala nélkül, a vádemelés elhalasztásáról szóló határozatra írt, a megszüntetés tényét rögzítő feljegyzéssel megszünteti, ha a vádemelés elhalasztásának tartama eredményesen telt el [rég. Be. 226. § (1) bekezdés].
- [67] 3.4. Ehhez képest az iratokból a következők állapíthatók meg:
- 2015. január 13-án a terhelttel szemben kapcsolati erőszak büntette miatt a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság Budaörsi Rendőrkapitányságán eljárás indult;
  - 2015. március 16-án a nyomozó hatóság az ügyet áttette a Pestvidéki Nyomozó Ügyészséghez, ahol az eljárás Nyom.219/2015. számon folytatódott;
  - 2015. április 29-én a terheltet gyanúsítottként hallgatták ki;
  - 2015. december 8-án az ügyészség a terhelttel szemben a vádemelést egy évre elhalasztotta;
  - 2017. január 16-án az ügyészség az eljárást – a vádemelés elhalasztása tartamának eredményes letelte okán – megszüntette;
  - 2016. szeptember 19-én a terhelttel szemben zaklatás vétsége miatt a Pestvidéki Nyomozó Ügyészség nyomozást rendelt el; a zaklatás vétségének elkövetési ideje 2015. december 22-től 2016. október 10. napja;
  - 2017. március 6-án az ügyészség a vádemelés elhalasztásának ideje alatt elkövetett újabb bűncselekmény miatt indítványt tett a nyomozási bírónál a kapcsolati erőszak büntette miatt indult és – 2017. január 16-án – megszüntetett ügyben a nyomozás folytatásának elrendelésére;
  - a 2018. március 14-én meghozott 4.Bny.60/2018/2. számú határozatával a Budakörnyéki Járásbíróság nyomozási bírója a nyomozás folytatását elrendelte;
  - a 2018. április 19-én meghozott 2.Bnyf.156/2018/2. számú végzésével a Budapest Környéki Törvényszék mint másodfokú bíróság a nyomozási bíró határozatát megváltoztatta és a nyomozás folytatásának elrendelésére irányuló ügyészi indítványt – mivel a nyomozás folytatásának elrendelésére nyomozási bíró nem jogosult – elutasította.
  - 2018. május 9-én az Nf.1070/2018/1-I. számú határozatával a Pest Megyei Főügyészség hatályon kívül helyezte a vádemelés elhalasztásáról rendelkező végzésén rögzített, s az eljárás megszüntetésének tényét megállapító feljegyzést;
  - 2018. május 14-én a Pestvidéki Nyomozó Ügyészség hatályon kívül helyezte a vádemelés elhalasztásáról szóló határozatot, majd
  - 2018. június 27-én a terhelttel szemben kapcsolati erőszak büntette miatt vádat emelt;
  - a kapcsolati erőszak büntette miatt a Budakörnyéki Járásbíróságon 7.B.188/2018. számon indult büntetőeljárás, mely ügyet
  - 2017. november 14-én a Budakörnyéki Járásbíróság végzésével a zaklatás vétsége miatt 7.B.244/2017. számon indult büntetőügyhöz egyesítette.
- [68] Jelen ügyben – amint az iratokból kitűnik – az ügyészség a vádemelés elhalasztása tartamának eredményes leteltét a törvény (hivatkozott rendelkezései) ellenében állapította meg, mivel annak tartama alatt a terhelt újabb, szándékos bűncselekményt követett el. Ehhez képest az ügyészség utóbb – szintén az iratokból kitűnően – a törvénysértést észlelve határozatát hivatalból hatályon kívül helyezte és a törvénynek megfelelően az eljárást folytatta, majd vádat emelt (Kúria végzése, Indokolás [32]–[33]).
- [69] Az pedig, hogy az ügyészség nem a határozata meghozatalakor, hanem csupán utóbb észlelte az eljárás megszüntetésének akadályát, nem jelenti (nem is jelenthetné) gátját a törvénysértés orvoslásának. Ehhez képest az ügyészi határozat esetén a felettes ügyészség jogosult és egyben köteles is egyúttal a törvényesség biztosítása érdekében a törvénynek megfelelő határozat meghozatalára vagy intézkedés megtételére, ekként – mint jelen

ügyben történt – a törvénytörő határozat hatályon kívül helyezésére, az eljárás folytatására és vádemelésre [vö.: régi Be. 28. § (4) bekezdés c) pont, 191. §; Be. 366. §, 420. § (2) bekezdés b) pont].

- [70] 3.5. Következetes az ítélkezési gyakorlat abban, hogy a nyomozás során az eljárást megszüntető határozat nem jelenti a cselekmény jogerős elbírálását, ekként nem képez az újabb eljárás tekintetében eljárási akadályt. Az eljárás megszüntetése ugyanis még megrovás alkalmazása esetén sem eredményezi a cselekmény végleges elbírálását; az eljárás folytatását a gyanúsított kérheti, és ilyen esetben az kötelező [rég. Be. 197. § (2) bekezdés, Be. 398. § (3) bekezdés].
- [71] Az eljáró hatóságoknak törvényi kötelezettsége hivatalból vizsgálni eljárásuk akadályait, így azt is, ha az elkövető cselekményét már jogerősen elbírálták [rég. Be. 6. § (3) bekezdés d) pont, Be. 3. §].
- [72] Ekként az ügyészi határozat a Be. rendelkezései alapján sem végleges, a büntetőjog alkalmazása vonatkozásában nem végérvényes, az eljárás hivatalból és rendes jogorvoslat alapján is folytatható, így az nem tekinthető „jogerős elbírálásnak”, nem vehető annak.
- [73] Az indítványban hivatkozott ügyészi határozat tehát nem eredményezte az azzal érintett cselekmény jogerős elbírálását.
- [74] 3.6. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az eljárási bíróságok az ügy alapjogi vonatkozásainak – így az Alaptörvény XXVIII. cikk (6) bekezdésének – figyelembevételével jártak el, s az indítványban felvetett alkotmányossági aggályokra is ennek megfelelő választ adtak (vö. Kúria végzése, Indokolás [40]–[53]).
- [75] Következésképpen az ügyészi határozat az alapügyben alkalmazott és a jelenleg hatályos Be. rendelkezései alapján sem végleges, az eljárás hivatalból és rendes jogorvoslat alapján is folytatható, így az nem felel meg a „jogerős elbírálás” fogalmi alapkövetelményének, s az eljárás folytatása nem ütközik a kétszeres eljárás Alaptörvény és (a régi, illetve hatályos) Be. szerinti tilalmába (vö. Kúria Bfv.1788/2017/13., Indokolás [26]–[30]).
- [76] 4. Az indítványozó alkotmányos követelmény megállapítását is indítványozta. Az Abtv. 46. § (3) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság hatáskörei gyakorlása során folytatott eljárásában határozattal megállapíthatja azokat az Alaptörvény szabályozásából eredő, és az Alaptörvény rendelkezéseit érvényre juttató alkotmányos követelményeket, amelyeknek a vizsgált, illetve a bírósági eljárásban alkalmazandó jogszabály alkalmazásának meg kell felelnie. Alkotmányos követelmény megállapításának azonban hivatalból van helye, ilyen tartalommal indítvány nem terjeszthető elő, ezért az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt – az indítványban foglaltak alapján – érdemben ebben a részében nem vizsgálta {vö. 3342/2023. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [18]; 3144/2013. (VII. 16.) AB határozat, Indokolás [29]}.
- [77] 5. Ekként az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az eljáró bíróságok az Alaptörvénnyel összhangban álló döntést hoztak. Ezért az Alkotmánybíróság az indítványozó alkotmányjogi panaszát elutasította.

*Dr. Czine Ágnes s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró*

*Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró*

*Haszonicsné dr. Ádám Mária s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Márki Zoltán s. k.,
előadó alkotmánybíró*

*Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró*

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1918/2023.

